

Yommuu Sodaa fi Rakkoon Cimu-Kutaa 3

Description

Guduunfaa Duula Khandaq/Ahzaab

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَآءَتْكُمْ جُنُودٌ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾
إِذْ جَآءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ ٱلْأَبْصَٰرُ
وَبَلَغَتِ ٱلْقُلُوبُ ٱلْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِٱللَّهِ ٱلظُّنُونَا ﴿١٠﴾﴾

â€œYaa warra amantan! Yeroo hoomaan (loltuun) waraanaa isinitti dhufee ergasii bubbee fi hoomaa [malaykotaa] isin hin argine isaanitti ergine, qananii Rabbii isin irra jiru yaadadhaa. Rabbiin wanta isin hojjattan Argaa taâ€™eera. Yeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa keessaniin isinitti dhufan, yeroo ijjis [sodaa irraa kan kaâ€™e] dabde, qalbiinis kokkee geessee fi waaâ€™ee Rabbii ilaalchisee yaada [adda addaa] yaaddan, [yaadadhaa].â€• Suuratu Al-Ahzaab 33:9-10

Seena duula Khandaq ykn Ahzaab aayaata kanniinin wal-qabsiisee akka nuuf guduunfuuf Ibn Kasiiriif haa dhiisnu:

â€œRabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa yeroo diinonni isaanii isaaniin loluuf walitti qabamanii fi shira isaan baasan san isaan irraa deebisuu fi mooâ€™achuun qananii fi tola gabroota Isaa amanan irratti oole dubbata. Kuni bara Khandaqi. Kunis jiâ€™a shawwaal keessa bara 5ffaadha. Sababni gareen gamtooman (Ahzaab) itti dhufaniif: gareen hoggantoota gosa yahuudaa Banii An-Nadiir jedhaman kan Ergamaan Rabbii (SAW) Madiinaa keessaa gara Khaybar baase, walitti qabamuun gara Makkaa deeman. [Gareen

hoggantoota Bani An-Nadiir] kunis Sallaam ibn Abi Al-Huqayq, Sallaam ibn Mishkam, Kinaanah ibn Ar-Rabiiâ€™i fi kanneen biroo of keessatti qabachuun gara Makkaa deemanii hoggantoota Qureeshotaatin wal gahan. Nabiyyi irratti lola akka banan kakaasan. Mataa ofii irraa gargaarsaa fi deeggarsa isaaniif (Qureeshotaaf) waadaa galan. Qureeshonnis kanaaf tole jechuun deebii deebisaniif. Ergasii [hoggantoonni Banii Nadiir] gara Ghaxafaan deemun gara lolaatti waaman. Isaaniis (Ghaxafaan) deebii ni deebisaniif. Qureeshonni gosoota ishii garagaraa irraa dhiirotaa fi namoota isaan hordofan waliin ni baate. Hoogganaan isaanii Abu Sufiyaan Sahkru bin Harb ture. Ghaxafaan immoo Uyayna bin Hisn bin Badrin hoogganamte. Walitti qabaan isaanii gara kuma kudhanii ni gahu. Yommuu Ergamaan Rabbii (SAW) adeemsa isaanii dhagayu, naannawa Madiinaa gara bahaatti aanu booyi akka qotan Muslimoota ajaje. Kunis akeekkaa Salmaan Al-Faarisitini (radiyallahu anhu). Muslimoonni booyi kana qotu keessatti ni hojjattan, humna guddaa baasan. Ergamaan Rabbiis (SAW) isaan waliin hojjataa, biyyee kaasaa fi qotaa ture. Qonna isaa kana keessatti mallattoolee fi ragaaleen baayâ€™een ifa taâ€™an argamanii jiru.

Mushrikoonni dhufanii baha Madiinaa Uhuditti dhiyaatu qubatan. Isaan irraa gareen biroo iddoo olkaâ€™aa Madiinaa irra qubatan. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe,

â€œYeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa keessaniin isinitti dhufanâ€•

Ergamaan Rabbii sallallahu aleyh wassallam sahaabota isaanii waliin ni bahan. Isaan lakkoofsan gara kuma sadii ni gahu, â€œLakkoofsi isaanii dhibba torbasâ€• jedhamee jira. Nabiyyii fi sahaabonni dugda isaanii gara [gaara] Salaâ€™aa garagalchuun fuula isaanii immoo gara diinotatti garagalchan. Booyin qotame bishaan of keessaa hin qabu. Booyin kuni garee lamaan jidduu taâ€™uun warra faradoo fi lafoo deeman akka isaan (Muslimoota) hin geenye ni dhoowwa. Ijoollee fi dubartoonni iddoo eeggamaa Madiinaa keessa taâ€™an. Banii Qureyzaan gosa yahuudaa taate, mooraa cimaa kibba-bahaa Madinaatti qabuu turan. Nabiyyii (SAW) waliin wali galtee fi eeggumsa qabu turan. Isaan gara loltoota dhibba saddeeti ni taâ€™u. Gosa Bani An-Nadrii irraa Huyayy ibn Akhxab gara isaanii deemuun hanga wali galtee [Nabiyyii] diigaanii fi garee gamtoomanitti dabalamanitti isaan sossobee amansiise. Rakkoon ni guddate, dhimmi ni cime, haalli ni dhiphate. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe:

â€œAchitti muâ€™mintoonni ni qoraman, sochii cimaas ni sochoofaman.â€•

Isaan (Gareen gamtooman) Nabiyyii (SAW) fi sahaabota gara jiâ€™a tokkoo ni ugguran (ni marsan). Garuu isaan bira hin gahan. Amr ibn Wudd Al-Aamiriyy fi dhiiroota isa waliin jiran gara Muslimootaatti qaxxaamuran malee lolli isaan jidduutti hin adeemsifamne. Amr ibn Wudd jaahiliyyah keessatti dhiirota faradoo gootummaan beekkaman keessaa tokko ture. Ergamaan Rabbii (SAW) [Muslimoota irraa] loltuu faradoo gara isaatti [akka bahan] waaman. Ni jedhame, eenyullee isatti achi hin baane. Ergasii Aliyyiin ni ajaje. Innis itti bahe. Yeroo muraasaaf erga waliin qabsaaâ€™anii booda Aliyyi Amrin ni ajjeese. Kunis mallattoo injifannoo taâ€™e.

Rabbiin azza wa jalla bubbee garmalee bubbistu garee gamtoomanitti erge. Garmalee bubbisuu irraa kan kaâ€™e dukkaanas taâ€™e wanti biraa isaaniif hin hafne. (Bubbeen dukkaana isaanii buqqiste darbiti.) Ibidda bobeefachu hin dandeenye, homaas hojjachuu hin dandeenye. Kanaafu, gareen gamtooman (Ahzaab) kunniin kasaaranii achi deeman. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe:

â€œYaa warra amantan! Yeroo hoomaan (loltuun) waraanaa isinitti dhufee ergasii bubbee fi hoomaa [malaykotaa] isin hin argine isaanitti ergine, qananii Rabbii isin irra jiru yaadadhaa.â€•

Mujaahid ni jedha: Suni bubbee bahaa turte.â€• Yaanni kuni hadiisa biraatin ni deeggarama: â€œ**Bubbee bahaatin injifannoon naaf kenname, ummanni Aad bubbee dhiyaatin badan.**â€• Sahiih Al-Bukhaari-4105

â€œhoomaa isin hin argineâ€• kuni malaykoota agarsiisa. Malaykoonni isaan (garee gamtooman) ni sochoosan, qalbii isaanitti sodaa darban. Hogganaan gosa hundaa akkana jechaa ture: â€œYaa ilmaan ebalu ebalu gara kootti.â€• Isaanis isa biratti walitti qabaman. Sodaa Rabbiin qalbii isaanitti darbe irraa kan kaâ€™e innis ni jedha: â€œOf haa baraarru, of haa bararru!â€•

Sahiih Muslim akka gabaasetti, Ibraahim At-Taymiyy akka gabaasetti, abbaan isaa ni jedha: Nuti Huzeyfaa ibn Yamaan (radiyallahu anhu) bira turre. Namtichi tokko akkana isaan jedhe: Osoo Ergamaa Rabbii (SAW) waliin wal qunname silaa isa waliin nan lolaa ture, qabsoo olâ€™aanaa qabsaaâ€™a ture. Huzeeyfaanis ni jedheen, â€œDhugumatti ati kana ni hojjattaa? Yeroo duula Ahzaab halkan garmalee qorraa fi bubbee Ergamaa Rabbii (SAW) waliin ture. Ergamaan Rabbii (Sallallahu Aleyh Wassallam) ni jedhan: â€œ**Sila namtichi oduu namootaa naaf fidee Guyyaa Qiyaamaa na waliin taâ€™u jiraa?**â€•

Nu keessaa eenyullee deebii hin deebisneef. Yeroo lammafaa fi sadaffaaf irra deddeebiâ€™e. Ergasii Nabiyyiin (SAW) ni jedhe: **Yaa Huzeyfaa! Kaâ€™ii oduu namootaa nuuf fidi.â€•**

Yommuu maqaa kiyyaan na waamu, dhaabbachuu malee filannoo biraa hin qabu. Ni jedhe, **â€œOduu namootaa naaf fidi. Garuu isaan natti hin dammaqsin.â€•** Kanaafu, anis hanga isaan bira gahuu akka waan handarii keessa deemuu gara fuunduraatti deemu itti fufe. Yommuu achi gahu, Abu Sufiyaan ibiddaan dugda ofii hooâ€™isa. Xiyya kiyya isatti darbuu barbaade. Ergasii jecha Ergamaa Rabbii (SAW) **â€œIsaan natti hin dammaqsinâ€•** jedhu nan yaadadhe. Osoo isatti xiyya darbadhee, silaa nan rukutaa ture. Ergasii akka waan handarii keessa deemu gara duubaatti deebiâ€™e. Ergamaa Rabbiitis(SAW) nan dhufe. Erga deebiâ€™ee booda garmalee qorradhe. Ergamaa Rabbiittis nan beeksise. Shaarbi (uffata) ittiin salaataa ture irraa kan hafe natti uwwise. Hanga subiitti nan rafe. Yommuu bariisifadhu, Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan: â€œYaa nama baayâ€™isee rafu, kaâ€™i.â€• Sahiih Muslim 1788

Jechi Rabbii oltaâ€™aa: **â€œYeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa keessaniin isinitti dhufan.â€•**

â€œGara gubbaa keessaniiâ€• kunniin garee gamtoomaniidha (ahzaaba). Huzeeyfa irraa akka gabaafametti, **â€œgara-jallaa keessaniiâ€•**, isaan kunniin Bani Qureyzaa dha.[1]

â€œyeroo ijjis [sodaa irraa kan kaâ€™e] dabde, qalbiinis kokkee geesseeâ€•

Sodaan garmalee cimuu irraa kan kaâ€™e, ijji isaanii wanta hunda irraa gara diina isaan marseetti dabde. Diina kana ilaalu malee wanta biraa ni dagatte. Mufassiroonni gariin ni jedhu, hiikni â€œzaaghatil Absaaruâ€•, ijji teessuma ishii irraa dabde, kana jechuun ciminna sodaa irraa kan kaâ€™e bobaaste.

Sodaa irraa kan kaâ€™e namni wanta fuundura isaatti eeguu fi sodaatu ilaalu malee homaa kan hin ilaalle taâ€™e. Kuni uumama namaa keessatti wanta mulâ€™atuudha. Namni yommuu sodaatu, ijji isa gara kamittu ni garagalti, wanta gara kanaattis, gara dhuma isaattis. Tasa balaan isatti buâ€™uu sodaachu irraa kan kaâ€™e ijji ni bobaasti.

â€œ**qalbiinis kokkee geesse**.â€• Sodaa fi naasu irraa kan kaâ€™e qalbiinis kokkee geesse. Kuni ciminna sodaa agarsiisa. Garmalee sodaachu fi dhiphachuu irraa kan kaâ€™e qalbiin akka waan isaa keessaa bahu hedduu taate. Namni garmalee yommuu sodaatu, qalbiin isaa akka duraani hin hargantu, hin dhikkistu.[2]

â€œwaaâ€™ee Rabbii ilaalchisee yaada [adda addaa] yaaddanâ€•

Ibn Jariir ni jedha: namoonni gariin Ergamaa Rabbii (SAW) waliin jiran buâ€™aan badaan warra amanan irratti akka taâ€™u fi Rabbiin kana akka isaanitti hojjatu yaadan.â€•

â€œwaaâ€™ee Rabbii ilaalchisee yaada [adda addaa] yaaddanâ€• Hasan kana ilaalchisee ni jedha: yaada garagaraatu ture. Munaafiqonni, Muhammadi (SAW) fi sahaabonni isaa lafarraa ni dugugamu (ni badu) jechuun yaadan. Muâ€™mintoonni immoo wanta Rabbii fi Ergamaan Isaa waadaa galan haqa akka taâ€™ee fi osoo mushrikonni jibbanillee diinii Isaa (Islaama) amanti hundaarratti akka moosisu ni mirkaneefatan.â€•

Ibn Abi Haatim akka gabaasetti, Abu Saâ€™id radiyallahu anhu ni jedha: Guyyaa Khandaq ni jenne, â€œYaa Ergamaa Rabbii! Qalbiin kokkee geessee jirti, wanti jennu jiraa?â€• Nabiyyinis (SAW) ni jedhan: â€œEeyyen. Jedhaa:
Ø§Ù„Ù„ÙŠ‘Ù‡Ù ÙŠ‘ Ø§Ø³Ù’ØªُÙ•Ø±Ù’ Ø¹ÙˆÙ’Ø±ÙŽØ§ØªÙ†Ø§ ÙˆÙŽØ¢Ù…ÙÙ† Ø±ÙŽÙˆÙ’Ø¹ÙŽØ§ØªÙ†Ø§
Allaahumma-stur awraatinaa wa-aamin rawâ€™aatinaa.â€•
â€œYaa Rabbii! Hanqinna (dadhabinna) keenyaa haguugi, sodaa keenya tasgabeessi.â€•

Ergasii Rabbiin fuula diinaa bubbeen dhayee isaan mooâ€™ate.[3]

هُنَالِكَ ٱبْتُلِىَ ٱلْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا۟ زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾

â€œAchitti muâ€™mintoonni ni qoraman, sochii cimaas ni sochoofamanâ€• Suuratu Al-Ahzaab 33:11

Bakka cimaa saniitti warri amanan ni qoraman, muâ€™minni munaafiqa irraa addaan baafame beekkame. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dhiphinna guddaa nuti dubbiin ibsu hin dandeenyeen muâ€™mintoota qore. Nama kana keessatti kufe malee dhiphinni guddaan kuni nutti dhagahamu hin dandaâ€™u. Nuti amma asitti, fakkii haala sanii sammuu keessatti kaasuu fi yaadu hin dandeenyu. Garuu namni haala cimaa sanitti kufe ni beeka.

â€œAchitti muâ€™mintoonni ni qoramanâ€• namni niyyaan isaa qulqulluu (mukhlisa) taâ€™e kan biraa irraa akka adda baafamuuf ni mokkoraman. **â€œsochii cimaas ni sochoofamanâ€•** sodaa fi rifannaa cimaa irraa kan kaâ€™e kirkira cimaa ni kirkiran. Kan ittiin qoraman, qormaata cimaa fi kirkira

(sochii) cimaadha. Sochiin cimaan isaan muudate kuni sochii lafaati miti. Garuu sochii (kirkira) nafseeti. Nafseen ni kirkirte, wanti guddaan ishii qunname. Sababni isaas, ***Araboota irraa gareen gamtaaâ€™an (Ahzaab), Banii Qureyzaan wali galtee diiguun, beela, ifaajee, dadhabbii fi qorri bakka tokkotti walitti qabaman.*** Wantoonni shan isaan irratti wal gahan. Wantoota shanan kanniin keessaa takkattinu kirkira nafseetiif gahaadha. Shanan bakka tokkotti yoo wal gahan hoo akkam taâ€™inna haalli? Dhimmoota garmalee ulfaatodha. Bakka kanatti Rasuulli (aleyh sallaatu wassalaam) beela irraa kan kaâ€™e dhagaa garaa irratti hidhataa ture. Akkamitti haala kana yaadu dandeessaa? Namni dhugaa jireenyaa keessatti haala san ibsuu hin dandaâ€™u. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedhe: â€œ**sochii cimaas ni sochoofamanâ€•**

Qormaanni kunniin isaan irratti waan wal gaheef sochiin guddaan nafsee isaanii sochoose.[4] Kanaafi, nifaaqni ifatti mulâ€™ate, munaafiqonni fi warri qalbii isaanii keessa dhukkubni shakkii jiru wanta dubbatan ni dubbatan.

Qormaanni Guddaan akkanaa osoo nu qunname maal taana laata?

---

[1] Al-Misbaahu Al-Muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1119, Tafsiir Ibn Kasiir-English Traslation-7/646-647
[2] Tafsiiru Al-Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 100-101
[3] Al-Misbaahu Al-Muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1119, Tafsiir Ibn Kasiir-English Traslation-7/646-647
[4] Tafsiiru Al-Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 105-106

Date Created
April 4, 2020
Author
admin